

Nyheter

Ubåtsutredaren ska gå till botten med Hammarskjöld

Publicerad 2018-09-05

Som ubåtsutredare vände Mathias Mossberg på alla stenar. Nu är hans uppgift att leta efter ledtrådar som skulle kunna lösa gåtan Dag Hammarskjöld.

– Det är oerhört viktigt att vi kommer till klarhet med vår historia, båda nationellt och internationellt, säger den tidigare ambassadören.

Jens Littorin

Skriv ut

Rätta artikel

Spara artikel

Liksom Dag Hammarskjöld kommer Mathias Mossberg från Uppsala. De har gått i samma skola och gjort karriär på utrikesdepartementet. Så när Mossberg fick regeringens förfrågan om han ville vara med och försöka bringa klarhet kring [flygolyckan i Ndola 1961](#), där den dåvarande generalsekreteraren i FN och 15 andra personer omkom, däribland åtta svenskar, kändes det som en självklarhet att tacka ja.

– För alla oss som jobbat på UD var Hammarskjöld en sorts fixstjärna och han står för höga ideal som vi alla försökt att leva upp till efter förmåga, säger Mossberg.

Han är den person i Sverige som ska bistå FN-utredaren Mohamed Chande Othman med att gå igenom de dokument som finns i svenska arkiv och som kan vara relevanta för fallet. Sådana särskilda utredare har eller ska utses i flera länder, till exempel USA, Storbritannien, Belgien och Sydafrika. Othman slog i en första rapport i fjol fast att planet sannolikt utsattes för någon form av attentat och att det finns arkivdokument som skulle kunna berätta sanningen.

Mossberg blev känd efter att han som huvudsekreterare i ubåtskommissionen 2001 utkom med boken ”I mörka vatten. Här framförde han den kontroversiella teorin att det främst var Natoubåtar och inte sådana från Warzawapakten som kränkte svenska farvatten. Om det var denna hans förmåga att vända på perspektiven som gjorde att regeringen gav honom Hammarskjölduppdraget låter han vara osagt, men han konstaterar att en utredare bör ha ett granskande förhållande och oberoende syn på det material som ska hanteras och att så

inte alltid varit fallet när det gäller Hammarskjöld. De första nordrhodesiska utredningarna leddes till exempel av chefen för landets luftfartsmyndighet.

– Då gör man ju bocken till trädgårdsmästare. Detta var ju också något som gick igen i den första ubåtsutredningen, säger Mossberg.

Hur ser du då på det faktum att när Sverige på 90-talet bestämde sig för att utreda frågan på nytt tillsatte förre ambassadören Bengt Rösiö som ensamutredare. Han hade ju varit starkt engagerad i saken redan på 60-talet.

– Rösiö var oerhört kunnig om förhållandena i Nordrhodesia och var den förste svenske diplomat som var på plats efter kraschen, men han var ju inte den som var huvudansvarig i den svenska apparaten för hanteringen. Därför kan jag förstå att man valde honom. Det fanns nog ingen som kunde det här så väl som han.

Det finns mängder av teorier kring vad som hände ”Albertina”, DC6-an som störtade, många av dem mer eller mindre konspiratoriska. Varför tror du att de kunnat leva vidare?

– Därför att det redan från början fanns frågetecken inbyggda i hanteringen av det här. Både den inledande utredningen kring kraschen som gjordes av de nordrhodesiska luftfartsmyndigheterna och den av den nordrhodesiska kommissionen var ganska styrda. Det fanns intressen som drev på åt ett visst håll och det var något som det reagerades mot från svenskt håll. Både de svenska luftfartsmyndigheterna och den svenska polisen var ytterst tveksamma till mycket. De här frågetecknen har aldrig kunnat skingras och därmed finns det en grogrund för spekulationer i olika riktningar.

På så sätt finns det ju likheter med fallen Raoul Wallenberg och Olof Palme.

– Ja, det kan man inte komma ifrån.

Othman pekar i sin första rapport på det faktum att svenska UD redan på 70-talet tagit del av uppgifter från den franske diplomaten Claude de Kemoularia om att planet blev attackerat, men att det dröjde till 90-talet, när uppgifterna presenterades i en brittisk tidning, som man reagerade och tillsatte en ny utredning. [DN kunde tidigare i år visa på dokument som stärker bilden av att regeringen visste om detta på 70-talet och som ger intryck av att man lade locket på.](#)

Min förmodan är att om man ska komma vidare är det inte i Sverige som man kommer att finna den avgörande informationen.

Mossberg säger att han inte kan kommentera dessa uppgifter närmare, men att det är hans uppfattning att det från svensk sida inte funnits några försöka täcka upp eller dölja vad som gjorts. I sina efterforskningar i arkiven på UD, Kungliga biblioteket och Riksarkivet har han inte stött på några restriktioner.

I andra artiklar har DN kunnat visa hur brittiska myndigheter fick möjlighet att påverka

FN:s utredning kring kraschen genom att vittnen på förhand fick veta vad svenska vittnen hade sagt och på så sätt kunde anpassa sina historier.

Är det något som du kommer att titta på?

– Absolut. Det framkommer ju även i Susan Williams (brittisk författare som skrivit boken ”Who killed Hammarskjöld?”, Vem mördade Hammarskjöld?) att britterna tilläts påverka FN-utredningens skrivningar. Det är ganska talande i sig.

Hur ser du på möjligheterna att snart 60 år efter kraschen hitta något avgörande?

– Min förmodan är att om man ska komma vidare är det inte i Sverige som man kommer att finna den avgörande informationen. Min förhoppning är snarare att vi kan hitta någon liten pusselbit som kan vidarebefordras till FN och hjälpa de andra länderna.

Det finns tvivel om hururvida andra länder verkligen kommer att lämna ut alla de dokument, även hemligstämplade, som kan lösa gåtan. Hur ser du på de möjligheterna?

– Ytterst blir det här en politisk fråga för de andra länderna och om man är villig att dela med sig av information som man sitter inne med. Förhoppningen är väl att det nu har gått så lång tid att det politiska dagspriset för att dela med sig inte är så stort, utan att det uppvägs av intresset att komma till rätta med historien.

Några dokument som anses centrala är de som tros finnas i den amerikanska säkerhetstjänsten NSA:s arkiv och rör signalspaning i området i samband med att planet kraschade. Den svenska regeringen har meddelat att man fått se NSA-dokument och att dessa inte innehöll något relevant, men kritiker har ställt frågan om regeringen fick se alla dokument. Hur ser du på möjligheten att allt kommer på bordet?

– Det är vår förhoppning och man kan ju säga så här: om det finns information som visar att det inte finns något att spekulera om, ja då vore det väl inte orimligt att denna information gjordes tillgänglig.

I slutet av mars nästa år ska Mossberg vara klar med sin rapport.

Så här jobbar DN med kvalitetsjournalistik: uppgifter som publiceras ska vara sanna och relevanta. Rykten räcker inte. Vi strävar efter förstahandskällor och att vara på plats där det händer. Trovärdighet och opartiskhet är centrala värden för vår nyhetsjournalistik. [Läs mer här.](#)



Till toppen

Jens Littorin